YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

TSUE

YIT Yashil iqtisodiyot&taraqqiyot ilmiy-elektron jurnal

№5 (2)

Google Scholar · OPEN ACCESS · ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY · OpenAIRE · ROAD · НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА eLIBRARY.RU · Academic Resource Index ResearchBib · ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE · CYBERLENINKA · BASE · INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL · Crossref

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, may.
2-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir oʻrinbosari:
Karimov Norboy Gʻaniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, Oʻzbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – Oʻzbekiston doʻstlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat Gʻafforovna, pedagogika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdugʻaniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Koʻnak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoʻja oʻgʻli, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin oʻgʻli, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshligʻi
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining oʻrinbosari
Ochilov Farkhod, Oʻzb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshligʻi
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil oʻgʻli, texnika fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), katta oʻqituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari boʻyicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon oʻgʻli, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor oʻgʻli, TDIU katta oʻqituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLAR TAHLILINI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'NALISHLARI 12
Xudoyberdiyev Ulug'bek Axmad o'g'li

O'ZBEKISTON KOMPANIYALARIDA DIVIDEND SIYOSATI JOZIBADORLIGINI OSHIRISH 16
Shermuxamedov Akmal Komiljonovich

РАЗВИТИЕ МЕХАНИЗМОВ ФИНАНСИРОВАНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФИНТЕХА И ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА 21
Салимова Зиёда Рустамжон қизи

ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARIDA YO'QOTISHLAR HISOBI UCHUN ISHCHI HISOBVARAQLARI TIZIMINI ISHLAB CHIQISH 27
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o'g'li

RAQAMLI MUHITDA BANK XIZMATLARINI MASOFADAN KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH 32
Azlarova Aziza Axrorovna

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA SOLIQ ORGANLARI FAOLIYATINI SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 36
Soyibova Matluba Ahmedboyevna

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI 41
M.O. Yo'ldoshova

NARXLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY KONSEPSIYASI SIFATIDA DINAMIK NARX SHAKLLANTIRISH 45
Anvar Deberdiyev

SOLIQ MA'MURCHILIGINI RAQAMLASHTIRISH VA RIVOJLANTIRISH ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISH YO'LLARI 49
Mamatkulov Salimjon Raxmonkulovich

STARTAP EKOTIZIMLARINI RAG'BATLANTIRISHNING SOLIQ MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH: GLOBAL MUAMMOLAR VA HUDUDIY IMKONIYATLAR 55
Ishimova Mohinur Absalomovna

UMUMIY OVQATLANISH TIZIMIDA B2B MARKETINGINI JORIY ETISH. (XORAZM VILOYATI MISOLIDA) 61
Zakirova Gulnoza Qudratovna, Aliyeva Gulnora Ildarovna

TIBBIYOT TASHKILOTLARIDA NOMOLIYAVIY AKTIVLAR HISOBI AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 67
Iskanov Xoljigit Nurkosimovich

RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH MARKAZIDA ICHKI AUDIT TIZIMINI TASHIL ETISH AMALIYOTI 73
Suyunov Yorqin Bekmurodovich, Nazarov Ubaydulla Abdumannapovich

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 79
Yuldashev Akmal Kiyomovich

TOG'-KON KORXONALARIDA TEXNOLOGIK TIZIM HOLATINI BAHOLASH VA IQTISODIY SAMARADORLIK ZAXIRALARINI ANIQLASH 83
Abirova Nargizabonu

YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARI VA ULARNING MILLIY RIVOJLANISHI 88
Turayev Abduvohid Kuldashevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

IQTISODIYOTNING INNOVATSION TARAQQIYOTI SHAROITIDA MEHNAT RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISHDAGI XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI 93
Artiqova O‘g‘iljon Zafar qizi

O‘ZBEKISTON MILLIY TELERADIOKOMPANIYASI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA SEMIR MODELIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI 101
Rustamov Zafar

QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH TANNARXINI PASAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 107
Metyakubov Azamat Djumanazarovich

BUXORO ARK ANSAMBLI TURISTIK SIG‘IM IMKONIYATLARINI BAHOLASH 111
Sulaymonova Malika Maxmudovna, Qilichov Muhriddin Husniddin o‘g‘li

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПЛАНИРОВАНИЯ, КОНТРОЛЯ И АНАЛИЗА ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ НА МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ 116
Муродов Шавкатжон Фарходович, Зайналов Ж. Р.

XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI ISHTIROKIDAGI INVESTITSION LOYIHALARNI AMALGA OSHIRISHDA MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO‘LLARI 121
Ochildiyeva Naima Mengziya qizi, Ollokulova Feruza Mansurovna

TIJORAT BANKLARINING KREDITLASH AMALIYOTIDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH 127
Melibayev Sodir Adilovich

TIJORAT BANKLARI RENTABELLIGINI TA’MINLASHDA AKTIVLAR VA REGULYATIV KAPITALNING O‘RNI 135
Sheraliev Abbos Xolmuminovich

DIGITAL TRANSFORMATION OF DECISION-MAKING IN THE NATIONAL ELECTRICITY GRID OF UZBEKISTAN 140
Abdumalik A. Djumanov, Mukhlisa M. Gafurova, Tursunmurod R. Sobirov

VIRTUAL IQTISODIYOTNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH MEXANIZMLARI 147
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich

O‘ZBEKISTON QIMMATLI QOG‘OZLAR BOZORINING RIVOJLANISH HOLATI VA INSTITUTSIONAL TUZILMASI 152
Shamsiddinov Ne’matjon Ashurali o‘g‘li

ASOSIY VOSITALAR HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH 157
To‘ychiyeva Dilnoza Farxod qizi

ELEKTRON TIJORAT BOZORIDA RISKLARNI BAHOLASH MASALALARI 162
Aripov Ulug‘bek Bahodirovich

UY-JOY BOZORINI IPOTEKA KREDITLASH AMALIYOTI ORQALI INTEGRATSIYA QILISH: O‘ZBEKISTON SHAROITIDA RIVOJLANISH YO‘NALISHLARI 166
A’zamxo‘jayeva Nihola Sulaymon qizi

HUDUDIY INVESTITSIYA TARKIBINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA DINAMIK TA’SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA) 171
Mirzakulova Risolat Musurmankulovna

KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI KREDITLASH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH 175
Bo‘taev O‘tkir Eshboevich

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISHNING INNOVATSION USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH 181
Umarova Malika Nematjanovna

РАЗВИТИЕ ИНСТРУМЕНТОВ ЗЕЛЕНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ КАК ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ 187
Рахмонов Джамшид Одил угли

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В ОРГАНИЗАЦИЯХ КУЛЬТУРЫ УЗБЕКИСТАНА ... 194
Абдусаламова Фарогат Сунатиллаевна

BANK XIZMATLARI KO'RSATISH MEZONLARINI ANIQLASH VA ULARNI BAHOLASH ... 200
Avazbek Jo'rayev

BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK OMILLARNING IQTISODIY AHAMIYATI ... 207
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna

ASALARICHILIK XO'JALIKLARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI ... 211
Berdimuratov Kuanishbay Genjebaevich

ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ ПРОЕКТОВ И ПРОГРАММ ... 215
Абдупаттоев Абдухакимжон Абдулхамид угли

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASINING "YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISH STRATEGIYASI ... 228
Mohichexra Melikovna Mo'minova

INKLYUZIV TURIZMNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI: XALQARO TAJRIBA TAHLILI ... 233
Dilbar Xasanovna Aslanova, Usmanova Zumrad Islamovna

TA'LIM TIZIMIDA MARKETING YONDASHUVI VA TAMOYILLARINI QO'LLASHNING NAZARIY ASOSLARI ... 239
Musayeva Shoira Azimovna, Raxmonova Aziza Tolibovna

MEHMONXONALAR VA OILAVIY MEHMON UYLARI RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI ... 245
Boynazarov Ulug'bek Egamberdiyevich

HUDUDLARNING TURISTIK SALOHIYATIDAN FOYDALANISH ORQALI ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI ... 250
Daminov Mirvoxid Isroilovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: MAKROIQTISODIY VA TARMOQ KO'RSATKICHLARI ASOSIDA TAHLIL ... 255
Iminoxunov Abdukoxor Abdivaitovich

OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINING INNOVATSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI ... 264
Abdunabiyev Sirojiddin G'anijon o'g'li

ИССЛЕДОВАНИЕ АКТИВНОСТИ И СТАБИЛЬНОСТИ КАТАЛИЗАТОРОВ В ПРОЦЕССЕ ГИДРООЧИСТКИ НЕФТЕПРОДУКТОВ И ИХ РОЛЬ В ОХРАНЕ ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ ... 271
Тураев Баходир Тиркашевич, Махманов Дониёр Махманович

SURXONDARYO VILOYATI HUDUDIY TURIZM BOZORINING MARKETING TAMOYILLARI ASOSIDAGI KOMPLEKS TAHLILI ... 276
Namozov Shahzod Maxmud o'g'li

INNOVATIVE TRANSFORMATION PROCESSES AND ADVANCED INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE FIELD OF AGRICULTURAL SERVICES ... 282
Djurayeva Dilnoza Davronovna, Boltayeva Shakhnoza Bebudovna

COMPARISON OF HOSPITAL-BASED AND HOME-BASED REHABILITATION AFTER CERVICAL SPINE SURGERY IN UZBEKISTAN ... 290
Shokhrukh Ziyavaddinov

O'ZBEKISTON AKSIYADORLIK JAMIYATLARI MOLIYAVIY KOEFFITSIYENTLARI TAHLILI ... 299
Norqulov Mirsaid To'lqin o'g'li

TIJORAT BANKLARIDA RAQOBAT MUHITINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI TAHLILI ... 306
Turdiyev Izatulla Ollaqulovich

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA IJARA HISOBI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI ... 312
Xoliqulova Yulduz Panji qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

ELEKTR TARMOQLARI KORXONALARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGIGA RAQAMLASHTIRISH VA INNOVATSIYALARNING O‘RNI: XORIJ TAJRIBASI 317
Mavlonov Ozod Ulug‘bekovich

QISHLOQ XO‘JALIGINI RIVOJLANTIRISHNI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING XORIJIY DAVLATLAR ILG‘OR TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI 322
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich, Sharipova Lobar Umrbek qizi

BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH ASOSIDA BOSHQARISHNING ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALARI 330
Boltayev Zokirjon Otanazarovich

RAQAMLI IQTISODIYOT TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TO‘LOV QOBILIYATINI TA’MINLASHNING INNOVATSION MEXANIZMLARI 334
Adilova Zohida Ikromjonovna

MOLIYAVIY AKTIVLAR TARKIBIDAGI DEBITORLIK QARZDORLIKLARINI MHXS TALABLARI ASOSIDA BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI 339
Umurzakov Dilshodbek Xakimovich

ЦИФРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕНЕДЖМЕНТА В УСЛОВИЯХ УДАЛЁННОЙ РАБОТЫ 345
Хамидов Далер Дилшодович

ISMOIL SOMONIY MAQBARASINING TURISTIK SIG‘IMINI BAHOLASH: BUXORO TARIXIY MARKAZI MISOLIDA 351
Choriyeva Dilovar Tohir qizi, Qilichov Muhriddin Husniddin o‘g‘li

CONSUMER TRUST IN UZBEKISTAN’S E-COMMERCE 356
Erkin Shavqiyev Professor, Ulugmurodov Farkhod

IMPROVING THE FINANCING SYSTEM OF EXPORT ACTIVITIES OF SMALL BUSINESS ENTITIES 362
Karamatdinova Aysawle Parakhatovna

XORIJIY OLIY TA’LIM MUASSASALARINING RAQAMLI MARKETING VOSITALARI TAHLILI: O‘ZBEKISTON SHAROITIDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI 369
Sharopova Nafosat, Xolmamatov Diyorbek

SURXONDARYO VILOYATIDA MEHNAT BOZORI RIVOJLANISHIGA TA’SIR ETUVCHI IJTIMOIY-IQTISODIY OMILLARNI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 374
Islomov Bobur Bahodir o‘g‘li

XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALARGA AMORTIZATSIYA HISOBLASH USULLARI VA AUDITORLIK HISOBOTINI TAKOMILLASHTIRISH 380
Xasanov Shoxrux Raximjonovich

O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA REAL SEKTOR KORXONALARINING ROLI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 385
Sobitova Ra’no Solidjonovna, Babaxadjayev Firdavs Bahodir o‘g‘li

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEK CONSULTING SERVICES MARKET AND METHODS FOR ASSESSING THE POTENTIAL FOR ATTRACTING INVESTMENTS 388
Usmonova Dilfuza Ilkhomovna

RESPUBLIKAMIZDA UMUMIY OVQATLANISH SOHASI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARDAN FOYDALANISH 394
Kalanova Moxigul Baxritdinova

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA KORXONA BOSHQARUVINING TASHKILIY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 399
Azlarova Munira Muhammad-Amin qizi, Yoqubov Madaminbek Abdurahim o‘g‘li

BALIQCHILIK SOHASIDA TADBIRKORLIK MAJMUALARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING ROSSIYA TAJRIBASI VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI 406
Rajapov Xayrulla Bekdurdiyevich

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA CHIQINDILARNI BOSHQARISH TIZIMINING ZAMONAVIY MODELLARI 416
Xasanov Komil Mutalibjanovich

TOSHKENT VILOYATI QISHLOQ HUDUDLARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-IQTISODIY OMILLARI: EMPIRIK TAHLIL 421
Saidakbarova Ziyoda Doniyor qizi

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF ADDITIONAL ACTIVITIES IN FARM ENTERPRISES 426
Kalimbetov Khaliknazar Kurbanbaevich

KIMYO SANOATI KORXONALARIDA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH YO‘NALISHLARINI TAKOMILLASHTIRISH 432
Suyarov Shaxzod Salim o‘g‘li

XALQARO MOLIYA TASHKILOTLARIDAN O‘ZBEKISTONGA JALB ETILGAN IMTIYOZLI MABLAG‘LARNING SAMARADORLIGI 438
Turdiyeva Zarnigor Asqar qizi

NAVOIY VILOYATIDA TURIZM XIZMATLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH 442
Turayev Abduvoxid Kuldashevich

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKNI BOSHQARISHNING XORIJIY AMALIYOTI 448
Turg‘unov Nodirbek Muminjanovich

KORXONALARDA STRATEGIK REJANI ISHLAB CHIQISH DARAJALARI VA BOSQICHLARI 452
Zaripova Sayohat Zafarovna

IQLIM O‘ZGARISHINING AGRAR IQTISODIYOTGA TA’SIRI: NAZARIY YONDASHUVLAR VA XALQARO TAJRIBA 457
Ozodxon Mahmudovna Qo‘ziboyeva, Anvarbekov Fayzullo Rustamjon o‘g‘li, Rahmonova Xosiyatxon Fayzullo qizi

WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF BANKING SERVICES THROUGH THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BIG DATA TECHNOLOGIES 462
Mamatova Sevara Ilhom kizi

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISK MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 470
Toshpulatov Davron Akromovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISK MENEJMENT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Toshpulatov Davron Akromovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Bank hisobi va audit kafedrasi iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)
E-mail: toshpulatov.davron@mail.ru
ORCID:0009-0006-6776-8913

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston tijorat banklarida risk menejment tizimining hozirgi holati tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy obyekti sifatida risk menejerlari malakasining yetarli emasligi, risk boshqaruvi bo'linmalarining mustaqilligini ta'minlashdagi kamchiliklar hamda risk madaniyatining yetarli darajada shakllanmaganligi ko'rib chiqilgan. Shuningdek, tadqiqotda "Banklar va banklar guruhlarining tavakkalchiliklarni boshqarish tizimiga doir talablar to'g'risidagi Nizom" (3427-son Nizom) talablari doirasida yanada kuchaytirilishi mumkin bo'lgan chora-tadbirlar hamda hali me'yoriy tartibga solinmagan sohalar bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: risk menejmenti, CRO, uch mudofaa liniyasi, risk appetiti, stress-test, risk madaniyati, muammoli kreditlar, O'zbekiston.

Abstract. This article analyzes the current state of the risk-management system in commercial banks of Uzbekistan. The main object of the study is the insufficient qualification of risk managers, shortcomings in ensuring the independence of risk-management divisions, and the underdeveloped state of risk culture. In addition, the study presents practical recommendations on measures that can be further strengthened within the framework of the Regulation "On Requirements for the Risk Management System of Banks and Banking Groups" (Regulation No. 3427), as well as recommendations concerning areas that have not yet been regulated by normative legal acts.

Key words: risk management, CRO, three lines of defense, risk appetite, stress testing, risk culture, non-performing loans, Uzbekistan.

Аннотация. В данной статье анализируется текущее состояние системы риск-менеджмента в коммерческих банках Узбекистана. Основным объектом исследования являются недостаточный уровень квалификации риск-менеджеров, проблемы обеспечения независимости подразделений по управлению рисками, а также недостаточная сформированность риск-культуры. Наряду с этим в исследовании представлены практические рекомендации по мерам, которые могут быть дополнительно усилены в рамках требований Положения «О требованиях к системе управления рисками банков и банковских групп» (Положение № 3427), а также по направлениям, которые пока не урегулированы нормативно-правовыми актами.

Ключевые слова: риск-менеджмент, CRO, три линии защиты, риск-аппетит, стресс-тест, риск-культура, проблемные кредиты, Узбекистан.

KIRISH

Global moliyaviy tizim tobora murakkablashib borayotgan hozirgi davrda tijorat banklarida risk menejmenti sifati davlatlar iqtisodiy barqarorligini belgilovchi hal qiluvchi omilga aylandi. 2008–2009-yillardagi global moliyaviy inqiroz hamda 2023-yildagi Silicon Valley Bank (SVB) va Credit Suisse bankrotliklari shuni koʻrsatdiki, zaif risk menejment tizimi eng yirik va kapitallashgan banklarni ham inqirozga olib kelishi mumkin [1].

Oʻzbekiston uchun ushbu global oʻzgarishlar alohida ahamiyat kasb etadi. 2023-yil 18-aprelda Oʻzbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 3427-raqam bilan roʻyxatdan oʻtkazilgan “Banklar va banklar guruhlarining tavakkalchiliklarni boshqarish tizimiga doir talablar toʻgʻrisidagi Nizom” (keyingi oʻrinlarda — 3427-son Nizom) Oʻzbekiston tijorat banklarida risk menejment tizimiga qoʻyiladigan talablarni belgilab berdi. Mazkur Nizom “uch mudofaa liniyasi” modeli, risk appetiti bayonoti, stress-test oʻtkazish, CRO mustaqilligi hamda tavakkalchiliklarni boshqarish boʻlinmasining kuzatuv kengashiga toʻgʻridan toʻgʻri hisobot berishini majburiy tartibda mustahkamladi [2].

Biroq amaliyot shuni koʻrsatmoqdaki, meʼyoriy hujjatlarning qabul qilinishi bilan ularning samarali tatbiq etilishi oʻrtasida sezilarli tafovut mavjud. International Monetary Fund (XVF) va World Bank mutaxassislari tomonidan 2025-yilda oʻtkazilgan Moliya sektori baholash dasturi (FSAP) natijalari shuni koʻrsatdiki, aksariyat tijorat banklarida risklarni boshqarish boʻlinmalari hanuz asosan meʼyoriy tekshiruvlarga tayyorgarlik koʻradigan tuzilma sifatida faoliyat yuritmoqda, Nizom talablari esa toʻliq amaliyotga joriy etilmagan [3].

Shuningdek, Oʻzbekiston tijorat banklarida muammoli kreditlar koʻrsatkichi ham jiddiy tashvish uygʻotmoqda. IFRS 9 talablari boʻyicha 3-bosqich kreditlar ulushi meʼyoriy muammoli kreditlar koʻrsatkichiga (4,2%) nisbatan deyarli ikki barobar yuqori boʻlib, taxminan 8% ni tashkil etgan. Isteʼmol kreditlari 2022–2023-yillarda yiliga 40–50% ga oshgan, uy xoʻjaliklarining umumiy qarzga xizmat koʻrsatishining daromadga nisbati esa 34% ga yetgan. Mazkur tendensiyalar bank ichidagi risk menejment tizimi risklarni yetarli darajada nazorat qila olmayotganligini koʻrsatadi [4].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Risk menejment tizimini takomillashtirish masalasi jahon akademik hamjamiyatida keng oʻrganilgan boʻlib, xorijiy tadqiqotchilar ushbu sohadagi asosiy muammolar va tavsiyalar yuzasidan bir qator muhim xulosalarga kelgan.

Kacem va El Harbi (Risk Management, 2022) 196 ta yirik bank maʼlumotlariga asoslanib, kuzatuv kengashi huzuridagi risk qoʻmitasining mustaqilligi hamda moliyaviy ekspertizasi bank barqarorligiga bevosita ijobiy taʼsir koʻrsatishini empirik jihatdan isbotlagan [5]. Olimlar taʼkidlashicha, risk qoʻmitasi tarkibida mustaqil aʼzolar va moliyaviy ekspertlar ulushi qanchalik yuqori boʻlsa, bank shunchalik kam tizimli riskni qabul qiladi. Mazkur natija BKBN korporativ boshqaruv tamoyillarini empirik jihatdan tasdiqlaydi.

Mashamba va Gani (Journal of Governance & Regulation, 2022) Afrika davlatlarining 12 mamlakatidagi 41 ta bank faoliyatini oʻrganib, muhim xulosaga kelgan: CROning kuzatuv kengashiga toʻgʻridan toʻgʻri hisobot berishi hamda uning tayinlanishida kengashning hal qiluvchi rol oʻynashi bank risklarini boshqarishda fundamental ahamiyat kasb etadi [6]. Tadqiqotchilar taʼkidlashicha, “CROning mustaqilligi faqat qonuniy shaklda emas, balki kundalik qarorlar qabul qilish jarayonida ham taʼminlanishi zarur”.

Sheedy va Griffin (Journal of Management Control, 2021) 180 dan ortiq ilmiy maqolani tizimli ravishda tahlil qilib, risk madaniyatini bank xavfsizligini taʼminlashdagi hal qiluvchi, biroq eng kam oʻlchanadigan omil sifatida tavsiflagan [7]. Tadqiqotchilarning asosiy xulosasiga koʻra, risk madaniyatini faqat ichki audit va meʼyoriy muvofiqlik orqali emas, balki rahbariyatning kundalik xulq-atvori, ragʻbatlantirish tizimlari hamda xodimlar uchun “xavfsiz xabar berish” mexanizmlari orqali shakllantirish zarur.

Piao (Wireless Communications and Mobile Computing, 2022) zamonaviy tijorat banklarida risk boshqaruvi tizimini tahlil qilib, risk menejerlari moliyaviy va texnik koʻnikmalar bilan bir qatorda xulq-atvor moliyasi asoslarini ham bilishi zarurligini qayd etadi, chunki kognitiv xatolar — ortiqcha ishonch va tasdiqlash tendensiyasi — samarali risk nazoratiga toʻsqinlik qiladi [8].

Nguyen va boshq. (Journal of Financial Stability, 2023) Vyetnamning 26 ta tijorat bankida raqamli transformatsiyaning risk boshqaruviga taʼsirini oʻrganib, raqamlashtirish kredit riskini oʻrtacha 18% ga kamaytirishi mumkinligini aniqlagan [9]. Biroq olimlar taʼkidlashicha, faqat texnologiyalarni joriy etish yetarli emas, ular xodimlar koʻnikmalari va boshqaruv madaniyati bilan uygʻunlashgandagina samarali natija beradi (1-jadval).

1-jadval. Xorijiy tadqiqotchilarning asosiy xulosalari[1]

Muallif / Manba	Tadqiqot	Asosiy xulosa
Kacem, El Harbi Risk Management, 2022	196 bank, risk qo'mitasi	Mustaqil a'zolar ulushi bank barqarorligini oshiradi
Mashamba, Gani J. of Governance, 2022	41 Afrika banki, CRO	CRO ning CEO dan mustaqilligi amalda ta'minlanmasa - nazorat samarasiz
Sheedy, Griffin J. of Mgmt Control, 2021	180+ maqola, risk madaniyati	Rag'batlantirish va whistleblowing orqali shakllanadi
Piao Wireless Comm., 2022	Xulq-atvor moliyasi	Kognitiv xatolarni kamaytirish uchun SI modellari zarur
Nguyen va boshq. J. Fin. Stability, 2023	Raqamlashtirish, Vyetnam	Raqamlashtirish kredit riskini 18% ga kamaytiradi

TAHLIL VA NATIJALAR

Markaziy bankning 3427-son Nizomining 4-bandida tijorat banklarida “uch mudofaa liniyasi” metodiga asoslangan tavakkalchiliklarni boshqarish tizimini majburiy joriy etish belgilangan. Birinchi liniya — biznes bo‘linmalari, ikkinchi liniya — risklarni boshqarish va muvofiqlik bo‘linmalari, uchinchi liniya esa ichki audit xizmatidan iborat.

Biroq amaliyotda ushbu modelning samarali ishlashi uchun zarur bo‘lgan ikkinchi liniyaning birinchi liniyadan haqiqiy mustaqilligi ko‘plab O‘zbekiston banklarida ta’minlanmagan. Risk bo‘limi xodimlari kredit komissiyasi yig‘ilishlarida ovoz berish huquqiga ega emas yoki ularning salbiy xulosalari kredit ajratish to‘g‘risidagi qarorni amalda to‘xtata olmaydi. International Monetary Fundning FSAP baholash natijalari shuni ko‘rsatdiki, banklar “uch mudofaa liniyasi” tizimini rasmiy hujjatlarda e’tirof etsalar-da, amaliyotda risk bo‘limlari ko‘pincha “ovozga ega bo‘lmagan nazoratchi” sifatida faoliyat yuritmoqda [3].

Silicon Valley Bank (SVB) bankrotligi (2023) tahlili shuni ko‘rsatdiki, bank “uch mudofaa liniyasi” tizimiga ega bo‘lishiga qaramay, risk bo‘limi foiz stavkasi riskini kuzatuv kengashiga yetkazishda samarasiz faoliyat yuritgan. Bu holat tizimning rasmiy mavjudligi emas, balki uning amaliy ishlashi hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi [10].

Amaldagi me’yoriy talab, ya’ni 3427-son Nizomning 30-bandiga ko‘ra, risk bo‘limi kuzatuv kengashiga va tavakkalchiliklarni boshqarish qo‘mitasiga (agar tashkil etilgan bo‘lsa) bevosita bo‘ysunishi lozim. Shuningdek, uning rahbarlari kuzatuv kengashi tomonidan tayinlanishi va kengash oldida hisobdor bo‘lishi, rag‘batlantirish miqdori kuzatuv kengashi tomonidan belgilanishi hamda biznes bo‘linmalari faoliyati natijalariga bog‘liq bo‘lmasligi kerak. Bundan tashqari, risk bo‘limi rahbarida kuzatuv kengashi bilan to‘g‘ridan to‘g‘ri muhokamalar olib borish imkoniyati mavjud bo‘lishi shart. Nizomning 35-bandiga ko‘ra esa risk bo‘limi rahbari bank boshqaruvi va qo‘mitalarining risk-ishtahani buzishi mumkin bo‘lgan qarorlariga veto huquqini qo‘llashi hamda bu haqda zudlik bilan kuzatuv kengashini xabardor qilishi lozim. Rahbar bilan mehnat shartnomasi bekor qilingan taqdirda bank besh kun ichida O‘zbekiston Markaziy bankini xabardor qilishi majburiy hisoblanadi.

Biroq FSAP baholash natijalari shuni ko‘rsatdiki, aksariyat banklarda, ayniqsa davlat tijorat banklarida, CRO amalda faqat bosh ijrochi direktor (CEO)ga bo‘ysunadi, kuzatuv kengashiga esa faqat rasmiy hisobotlar taqdim etiladi. Bu holat Nizomning 30-bandida belgilangan to‘g‘ridan to‘g‘ri bo‘ysunuv talabiga zid hisoblanadi [3]. Xuddi shuningdek, veto huquqining amaliy qo‘llanilishi ham juda kam uchraydigan holat bo‘lib qolmoqda, garchi Nizomning 35-bandida ushbu vakolat aniq belgilangan bo‘lsa ham.

Yirik davlat tijorat banklarida yo‘naltirilgan kreditlash dasturlari natijasida risk menejerlari hukumat tomonidan qo‘llab-quvvatlanayotgan kreditlarga nisbatan e’tiroz bildirishdan cho‘chimoqda. Bu esa Nizomning 30-bandida belgilangan CRO mustaqilligi talabining amalda cheklanishiga olib kelmoqda. 2017–2023-yillarda davlat tijorat banklarini davlat mablag‘lari hisobidan yillik rekapitalizatsiya qilish hajmi YaIMning 0,4 foizidan 2,0 foizigacha yetib, jami qariyb 5,8 mlrd AQSh dollarini tashkil etdi. Mazkur holat risk menejment amaliyotidagi zaifliklarni tasdiqlaydi [4].

1 Manba: muallif tomonidan tuzilgan.

Markaziy bankning 3427-son Nizomining 8-bandiga koʻra, kuzatuv kengashi risk-ishtaha bayonotini majburiy ravishda tasdiqlashi lozim. Nizomning 10-bandida mazkur bayonot stress-test natijalarini hisobga olishi, kapital va likvidlik boʻyicha minimal darajadan yuqori maqbul koʻrsatkichlarni belgilashi hamda ragʻbatlantirish tizimi bilan muvofiqlashtirilishi kerakligi qayd etilgan. 11-bandga muvofiq risk darajalari — past, oʻrta va yuqori — aniq belgilanishi shart.

Amaliyotda esa koʻplab banklarda risk-ishtaha bayonoti rasmiy hujjat sifatida mavjud boʻlsa-da, u ragʻbatlantirish tizimiga integratsiya qilinmagan hamda qarorlar qabul qilish jarayonida amalda inobatga olinmaydi. Bu holat Nizomning 10-bandida belgilangan "ragʻbatlantirish tizimini inobatga olish" talabiga zid hisoblanadi. Bundan tashqari, risk boʻlimlari tomonidan tayyorlanadigan choraklik hisobotlar koʻpincha formal xarakter kasb etib, kuzatuv kengashi darajasida chuqur muhokama qilinmayapti.

Nizomning 15-bandiga koʻra, stress-test yiliga kamida bir marta oʻtkazilishi shart. 16-bandga muvofiq kredit riskini stress-testdan oʻtkazishda mamlakat iqtisodiy holati va bankning ichki omillari hisobga olinishi lozim. 17-bandga koʻra, likvidlik riskini stress-testdan oʻtkazishda ikki stsenariy — bankka xos stsenariy hamda bank tizimidagi inqiroz stsenariyi — qoʻllanishi majburiy. 20-bandda stress-test natijalari kapital va likvidlikni rejalashtirishda qoʻllanishi kerakligi, 21-bandda esa ushbu natijalar asosida yiliga kamida bir marta favqulodda moliyalashtirish rejasi ishlab chiqilishi lozimligi belgilangan.

Biroq amaliyotda koʻplab banklar stress-testlarni yiliga bir marta faqat Markaziy bankka hisobot taqdim etish maqsadida oʻtkazmoqda, biroq uning natijalaridan strategik qarorlar qabul qilishda foydalanmayapti. Bu esa Nizomning 20-bandida nazarda tutilgan "stress-test natijalarini strategiya va kapitalni rejalashtirishda qoʻllash" talabiga zid hisoblanadi. Favqulodda moliyalashtirish rejasi esa ayrim banklarda hali toʻliq ishlab chiqilmagan.

Nizomning 34-bandiga koʻra, risk boʻlimi kredit, likvidlik, bozor, operatsion, mamlakat risklari hamda bank portfelidagi foiz risklari boʻyicha hisobotlarni kuzatuv kengashiga har chorakda, bank boshqaruviga esa har oyda kamida bir marta taqdim etishi lozim. Bundan tashqari, bank risk profili yiliga kamida bir marta baholanishi, xodimlar uchun muntazam trening va seminarlar tashkil etilishi hamda erta ogohlantirish tizimlari ishlab chiqilishi va joriy etilishi shart. 35-bandga muvofiq, tavakkalchilik darajasi sezilarli oshgan taqdirda risk boʻlimi rahbari kuzatuv kengashining navbatdan tashqari yigʻilishini chaqirish masalasi boʻyicha bank boshqaruviga murojaat qilishi kerak.

Biroq amaliyotda koʻplab banklarda oylik hisobotlar muntazam taqdim etilmayapti, yillik risk profili baholashlari esa koʻpincha formal xarakterga ega. Erta ogohlantirish tizimlari (EWS) esa aksariyat banklarda hali joriy etilmagan yoki faqat rasmiy shaklda mavjud [3].

Nizomning 25-bandiga koʻra, bankda risk madaniyatini shakllantirish maqsadida xodimlarga risk-ishtaha va tavakkalchilik chegaralari boʻyicha javobgarliklari haqida muntazam maʼlumot berilishi, korporativ qadriyatlar va odob-axloq kodeksi doimiy ravishda yetkazib borilishi, sezilarli tavakkalchiliklar yuzasidan seminar va treninglar tashkil etilishi hamda barcha uchun ochiq aloqa tizimlari yoʻlga qoʻyilishi lozim.

Biroq amaliyotda ragʻbatlantirish tizimi, xususan moddiy mukofotlash mexanizmi, Nizomning 25-bandida nazarda tutilgan talablarga zid tarzda shakllantirilgan. Kredit boʻlimi xodimlarining bonuslari kredit hajmiga bogʻlangan boʻlib, uzoq muddatli kredit sifati yetarli darajada hisobga olinmaydi. Bu esa "short-termism" muammosini yuzaga keltirmoqda [7]. Xavfsiz xabar berish (whistleblowing) mexanizmi Nizomda bevosita nazarda tutilmagan boʻlsa-da, amaliyotda xabar berish madaniyati deyarli shakllanmagan. Bu esa madaniy oʻzgarishlarni faqat normativ talablar emas, balki rahbariyatning kundalik xulq-atvori orqali ham shakllantirish zarurligini koʻrsatadi.

Nizomning 46-bandiga koʻra, kredit riski boʻyicha risk-ishtaha quyidagi koʻrsatkichlarni oʻz ichiga olishi shart: jami aktivlarda kreditlar ulushining eng yuqori miqdori, kredit portfelining yillik oʻsishining eng yuqori darajasi, bir qarz oluvchi uchun birinchi darajali kapitalga nisbatan maksimal risk miqdori hamda muammoli aktivlar ulushining eng yuqori chegarasi. 47-bandga muvofiq, risk chegaralari buzilgan taqdirda risk boʻlimi bir ish kuni ichida kuzatuv kengashini xabardor qilishi va besh ish kuni ichida tuzatuvchi choralarni taklif etishi kerak. 51-bandga koʻra, kuzatuv kengashi kreditlash jarayonini doimiy nazorat qilishi, 52-bandga muvofiq esa yakka va portfel kesimida kredit monitoringi tizimi joriy etilishi lozim.

2023-yil dekabr holatiga koʻra, IFRS 9 talablari boʻyicha 3-bosqich kreditlar ulushi amaldagi meʼyoriy koʻrsatkichga nisbatan deyarli ikki barobar yuqori boʻlib, taxminan 8 foizni tashkil etdi. Ipoteka Bankni xususiylashtirish jarayonida 3-bosqich kreditlar ulushi 7,1 foizdan 18,7 foizgacha oshgani Nizomning 46-bandida belgilangan muammoli aktivlar ulushi boʻyicha cheklovlar yetarli darajada nazorat qilinmaganini koʻrsatadi [4]. Bu esa kredit siyosati va kredit monitoringi tizimida Nizom talablariga zid boʻlgan muhim boʻshliqlar mavjudligini tasdiqlaydi (2-jadval).

2-jadval. 3427-son Nizom talablari va amaliy tatbiq holati[2]

Nizom bandi	Talab mazmuni	Tatbiq holati	Tafovut darajasi
4-band	Uch mudofaa liniyasi tizimi	Rasmiy bor, amalda cheklangan	O'rtacha
30-band	CRO - kuzatuv kengashiga to'g'ri hisobot	Ko'pincha faqat CEOga	Yuqori
35-band	CRO - veto huquqi	Rasmiy bor, amalda qo'llanilmaydi	Yuqori
8, 10-band	Risk ishtahasi bayonoti (kuzatuv kengashi tasdig'ida)	Mavjud, lekin amalda kuchsiz	O'rtacha
15-band	Yillik stress-test majburiyligi	O'tkaziladi, natijalar ishlatilmaydi	O'rtacha
21-band	Favqulodda moliyalashtirish rejasi	Ko'pchilikda yo'q yoki to'liq emas	Yuqori
25-band	Risk madaniyati (trening, aloqa)	Rasmiy, natijasiz	Yuqori
34-band	Oylik hisobotlar boshqaruvga	Ko'pincha bajarilmaydi	Yuqori
46, 47-band	Kredit riski chegara va monitoring	Qisman bajariladi	O'rtacha
51-band	Kuzatuv kengashi kredit nazorati	Nominal	Yuqori

Monetary Authority of Singapore (MAS) har uch yilda barcha tizimli ahamiyatga ega banklarning risk boshqaruvi tizimini mustaqil tashqi baholash orqali tekshiradi. Baholash natijalarining ommaga e'lon qilinishi bozor intizomini yanada kuchaytiradi [5].

Financial Conduct Authority tomonidan joriy etilgan Buyuk Britaniyaning "Senior Managers and Certification Regime" (SMCR) tizimi yuqori lavozimli risk menejerlarini shaxsan javobgar etib belgilaydi. Mazkur tizim "boshqa kimdir javobgar" degan yondashuvni bartaraf etishga xizmat qiladi. SMCR joriy etilganidan so'ng Buyuk Britaniya banklarida risk bo'limlari tomonidan aniqlanib xabar qilingan muammolar soni 35 foizga oshgan [7].

Koreya Respublikasi 1997-yilgi moliyaviy inqirozdan so'ng har bir yirik kredit bo'yicha kreditorlardan mustaqil parallel risk baholashini majburiy tartibda joriy etdi. Bundan tashqari, CRO imzosisiz kredit ajratish taqiqlandi. Ushbu islohotlar natijasida 2000-yillarning o'rtalariga kelib Koreya bank tizimi sezilarli darajada barqarorlashdi [9].

Quyidagi tavsiyalar 3427-son Nizomda allaqachon belgilangan, biroq amaliyotda ularning samaradorligini yanada oshirish hamda ijrosini mustahkamlashga qaratilgan:

1. Markaziy bank har yilgi tekshiruvlar doirasida CRO va risk bo'limining kuzatuv kengashiga to'g'ridan to'g'ri hisobot berish mexanizmini batafsil baholashi hamda aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar va zarur choralarni belgilashi maqsadga muvofiq.
2. Markaziy bank har bir bankda veto huquqining qo'llanish amaliyotini yillik nazorat indikatorlaridan biri sifatida monitoring qilishi, banklar esa veto murojaatlari va ular bo'yicha qabul qilingan qarorlarni aks ettiruvchi alohida jurnal yuritishi tavsiya etiladi.
3. Favqulodda moliyalashtirish rejasining to'liq va sifatli ishlab chiqilishini ta'minlash maqsadida Markaziy bank tomonidan ushbu hujjatning kuzatuv kengashida yiliga kamida bir marta muhokama qilinishi hamda Markaziy bankka taqdim etilishi nazorat qilinishi lozim.
4. Markaziy bank banklarning risk bo'linmalari tomonidan oylik hisobotlarning boshqaruvga va choraklik hisobotlarning kuzatuv kengashiga taqdim etilishini avtomatlashtirilgan hisobot tizimi orqali monitoring qilishi maqsadga muvofiq. Mazkur hisobotlar nafaqat rasmiy ma'lumotlarni, balki mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflarni ham o'z ichiga olishi lozim.
5. Stress-test natijalarining bank kapitalini rejalashtirish jarayoniga integratsiya qilinganligini Markaziy bank tomonidan har yilgi baholashlar doirasida tahlil qilish tavsiya etiladi. Shu maqsadda banklar stress-test xulosalari bilan kapital rejasi o'rtasidagi bog'liqlikni aks ettiruvchi alohida hujjat taqdim etishi mumkin.

2 Manba: XVF FSAP (2025), 3427-son Nizom; muallif tahlili.

Quyidagi tavsiyalar esa 3427-son Nizomda bevosita nazarda tutilmagan bo'lsa-da, risk menejment tizimini yanada takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin bo'lgan qo'shimcha chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi:

6. Markaziy bank yirik va tizimli ahamiyatga ega banklarda CRO lavozimi uchun minimal malaka standartlarini belgilashi maqsadga muvofiq. Jumladan, xalqaro tan olingan sertifikatlarga (FRM, PRM yoki risklarni boshqarish yo'nalishida ilmiy faoliyat olib borgan mutaxassislar) ega bo'lish yoki bank sohasida kamida 10 yillik amaliy tajribaga ega bo'lish mezonlari ko'rib chiqilishi mumkin. Hozirgi Nizomda xodimlar malakasiga doir aniq minimal talablar yetarli darajada batafsil belgilanmagan.

7. Xavfsiz xabar berish (whistleblowing) mexanizmlarini huquqiy jihatdan qo'llab-quvvatlash tizimini rivojlantirish tavsiya etiladi. 3427-son Nizomning 25-bandida risk madaniyatini shakllantirish maqsadida "barcha uchun ochiq aloqa tizimlari" nazarda tutilgan bo'lsa-da, xodimlarni himoya qiluvchi alohida mexanizmlarni yanada aniqlashtirish foydali bo'lishi mumkin.

8. Rag'batlantirish tizimini risk ko'rsatkichlari bilan uyg'unlashtirish mexanizmlarini Nizomga qo'shimcha ravishda kiritish maqsadga muvofiq. Hozirgi Nizomning 25-bandida rag'batlantirish tizimlarining risk madaniyatiga mos bo'lishi qayd etilgan, biroq amaliy mexanizmlarni yanada batafsil belgilash tizim samaradorligini oshirishi mumkin.

9. Iqlim risklarini Nizomdagi "sezilarli tavakkalchiliklar" ro'yxatiga kiritish istiqbolda muhim ahamiyat kasb etishi mumkin. Hozirgi Nizomda kredit, likvidlik, bozor, operatsion, komplayens, mamlakat va foiz risklari asosiy tavakkalchiliklar sifatida belgilangan bo'lsa-da, iqlim va kiber risklariga oid yondashuvlarni ham kengaytirish dolzarb hisoblanadi.

10. Davlat tijorat banklarida yo'naltirilgan kreditlar bo'yicha ham Nizomning 46–47-bandlarida nazarda tutilgan risk chegaralari talablarini yagona tamoyillar asosida qo'llash hamda hukumat tomonidan yo'naltiriladigan kreditlarni balansda alohida kategoriya sifatida aks ettirish tizim shaffofligini yanada oshirishga xizmat qilishi mumkin (3-jadval).

3-jadval. Tavsiyalar, huquqiy asos va amalga oshirish ustuvorligi[3]

№	Tavsiya	Huquqiy asos	Javobgar	Ustuvorlik
1	CRO bo'ysunuvi nazoratini kuchaytirish	3427-son Nizom, 30-band	MB	Juda yuqori
2	Veto huquqi jurnali joriy etish	3427-son Nizom, 35-band	Banklar + MB	Juda yuqori
3	Favqulodda moliyalashtirish rejasi nazorati	3427-son Nizom, 21-band	MB	Yuqori
4	Oylik hisobotlar nazoratini kuchaytirish	3427-son Nizom, 34-band	MB	Yuqori
5	Stress-test — kapital rejaga integratsiya	3427-son Nizom, 20-band	Banklar + MB	Yuqori
6	CRO malaka standartlari (yangi talab)	Nizomga qo'shimcha	MB	Yuqori
7	Whistleblowing qonuniy himoyasi	Yangi me'yoriy akt	MB + Qonunchilik	O'rtacha
8	Rag'batlantirish — risk KPI (yangi talab)	Nizomga qo'shimcha	Banklar + MB	O'rtacha
9	Iqlim va kiber riskni Nizomga kiritish	Nizomni yangilash	MB	O'rtacha
10	Davlat tijorat banklarida yo'naltirilgan kreditlar nazorati	Nizom 46-band + yangi	MB + IMV	Juda yuqori

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqotda O'zbekiston tijorat banklarida risk menejment tizimi baholanib, quyidagi asosiy xulosalar shakllantirildi.

Birinchidan, 3427-son Nizom O'zbekiston bank sektorida risk menejment tizimini tubdan takomillashtirish uchun muhim me'yoriy asos yaratgan. Mazkur Nizom "uch mudofaa liniyasi" modeli, CRO mustaqilligi, risk-ishtaha bayonoti, stress-test, veto huquqi hamda oylik hisobotlar kabi zamonaviy xalqaro standartlarga mos talablarni belgilab bergan.

Ikkinchidan, asosiy masala me'yoriy bazaning mavjudligida emas, balki uning amaliyotga samarali integratsiya qilinishidadir. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, banklarda Nizom talablarining rasmiy hujjatlarda aks ettirilishi bilan bir qatorda, ularni kundalik faoliyat jarayonlariga yanada samarali integratsiya qilish muhim

3 Manba: muallif tahlili asosida tuzilgan.

ahamiyat kasb etadi. Mazkur holat risk menejment tizimi samaradorligini oshirish hamda amaliy natijadorlikni yanada mustahkamlash zaruratini ko‘rsatmoqda.

Uchinchidan, davlat tijorat banklarida yo‘naltirilgan kreditlash amaliyoti ayrim hollarda Nizomda belgilangan CRO mustaqilligi hamda kredit riski chegaralariga oid talablarning to‘liq qo‘llanishiga murakkablik tug‘dirmoqda. Mazkur masalani bosqichma-bosqich hal etish boshqa islohotlarning samaradorligini yanada oshirishga xizmat qilishi mumkin.

To‘rtinchidan, xalqaro tajriba — Singapur, Buyuk Britaniya va Janubiy Koreya misolida — muvaffaqiyatli risk menejment tizimi nafaqat me’yoriy talablar, balki samarali nazorat, javobgarlik va risk madaniyatini shakllantirish mexanizmlari orqali ta’minlanishini ko‘rsatmoqda. Shu nuqtai nazardan, Central Bank of the Republic of Uzbekistan ushbu tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish imkoniyatiga ega.

Beshinchidan, amaldagi Nizomda iqlim risklari, kiberxavfsizlik risklari hamda whistleblowing mexanizmlariga oid ayrim jihatlar yanada kengroq yoritilishi mumkin. Shu bois ushbu yo‘nalishlarda Nizomga qo‘shimcha o‘zgartirishlar kiritish yoki alohida me’yoriy-huquqiy hujjatlar ishlab chiqish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, 3427-son Nizom O‘zbekiston bank sektorida risk menejment tizimini zamonaviy xalqaro standartlar asosida tartibga solishda mustahkam poydevor vazifasini bajaradi. Kelgusida ushbu talablarning samarali nazorat mexanizmlari orqali amaliyotga to‘liq tatbiq etilishi, kadrlar salohiyatini oshirish hamda iqlim va kiber risklari kabi yangi tahdidlarga mos ravishda Nizomni takomillashtirib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Harvard Law School Forum on Corporate Governance. *Corporate Governance, Board Oversight & the 2023 Banking Crisis*. – 2024. [Elektron resurs]. – URL: https://corpgov.law.harvard.edu/2024/05/14/corporate-governance-board-oversight-the-2023-banking-crisis/
2. O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi. *Banklar va banklar guruhlarining tavakkalchiliklarni boshqarish tizimiga doir talablar to‘g‘risidagi Nizom* (3427-son). – Toshkent: OMB, 2023-yil 18-aprel. [Elektron resurs]. – URL: https://lex.uz/docs/6370664
3. International Monetary Fund. *O‘zbekiston Respublikasi: Moliya sektorini baholash dasturi (FSAP)*. – Vashington: XVF, 2025. [Elektron resurs]. – URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099081925064533229/pdf/P506984.pdf
4. World Bank. *O‘zbekiston Respublikasi: Moliya sektorini baholash*. – Vashington: JB, 2025. [Elektron resurs]. – URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099072925165040123/pdf/BOSIB-098cfdae.pdf
5. Kacem O., El Harbi S. Do risk governance and effective board affect bank performance? Evidence from large banks worldwide // *Risk Management*. – 2022. – No. 24. – P. 461–483. – DOI: 10.1057/s41283-022-00101-1.
6. Mashamba T., Gani S. Risk governance and risk-taking behavior of banks in emerging markets // *Journal of Governance & Regulation*. – 2022. – Vol. 11, No. 2. – P. 15–31. – DOI: 10.22495/jgrv11i2art2.
7. Sheedy E., Griffin B. Banks’ risk culture and management control systems: A systematic literature review // *Journal of Management Control*. – 2021. [Elektron resurs]. – URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s00187-021-00325-4
8. Piao M. Risk management analysis of modern commercial banks using behavioral finance theory and artificial neural networks // *Wireless Communications and Mobile Computing*. – 2022. – DOI: 10.1155/2022/1161784.
9. Nguyen T. et al. How digital transformation affects bank risk: Evidence from listed Vietnamese banks // *Journal of Financial Stability*. – 2023. [Elektron resurs]. – URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1544612323006918
10. Basel Committee on Banking Supervision. *Corporate Governance Principles for Banks*. – BIS, 2015 (updated 2023). [Elektron resurs]. – URL: https://www.bis.org/fsi/fsisummaries/corp_gov_principles.htm
11. Central Bank of the Republic of Uzbekistan. *2024-yil Moliyaviy barqarorlik hisoboti*. [Elektron resurs]. – URL: https://cbu.uz/en/press_center/releases/2489245/
12. Federal Reserve System / Cornell Law School. *12 CFR § 252.22 Risk Committee Requirement*. [Elektron resurs]. – URL: https://www.law.cornell.edu/cfr/text/12/252.22
13. Adeyemi B. et al. Board risk committee composition and risk-taking of deposit money banks in Nigeria // *Cogent Business & Management*. – 2023. – DOI: 10.1080/23311975.2023.2187884.
14. Central Bank of the Republic of Uzbekistan. *2024-yil 1-yarim yilligi moliyaviy barqarorlik hisoboti*. [Elektron resurs]. – URL: https://cbu.uz/en/press_center/releases/1914854/

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 5 (2)

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz